

Ordoliberalizmden Günümüze Sosyal Piyasa Ekonomisi: Bir Üçüncü Yol Arayışı*The Social Market Economy from Ordoliberalism to the Present: Searching for a Third Way***Ahmet Gedik** İstinye Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi, İstanbul, Türkiye,
agedik@istinye.edu.tr,
ror.org/03081nz23Geliş Tarihi/Received: 30.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 15.06.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
25.06.2025

Öz: Sosyal piyasa ekonomisi, serbest piyasa ilkeleri ile sosyal adalet hedeflerini uzlaştırmayı amaçlayan, ordoliberal düşünceye dayalı olarak 20. yüzyılın ortalarında Almanya'da şekillenmiş özgün bir ekonomik modeldir. Bu yaklaşım, klasik liberalizmin piyasa merkezli mantığını korurken, piyasa ekonomisinin hukuk devleti çerçevesinde denetlenmesi ve sosyal refah ilkeleriyle desteklenmesi gerektiğini savunmuştur. Almanya'da Ludwig Erhard'ın liderliğinde uygulamaya konulan bu model, savaş sonrası dönemde "Alman Mucizesi" olarak adlandırılan hızlı ekonomik toparlanma ve toplumsal istikrarın temel dayanaklarından biri olmuştur. Bu çalışmada, sosyal piyasa ekonomisinin kuramsal temelleri, Fichte'nin ulusal ekonomi anlayışı, List'in kalkıncı korumacı modeli ve Weber'in kurumsal rasyonalite yaklaşımı üzerinden tarihsel bağlam içerisinde ele alınmaktadır. Freiburg Okulu ve ordoliberalizmin rekabeti esas alan piyasa düzeni anlayışı ise modelin teorik bütünlüğünü sağlamaktadır. Bu makale, Almanya deneyimine paralel olarak, Fransa'nın 1945-1975 yılları arasındaki "Şanlı Otuz Yıl" süreci analiz edilmekte ve devlet müdahalesine dayalı sosyal refah devleti modelinin ekonomik büyüme ile toplumsal dönüşüm üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Fransa'nın planlamacı kalkınma politikaları, sosyal güvenlik reformları ve kurumsal dönüşüm süreçleri, sosyal piyasa ekonomisinin gelişmekte olan ülkelerdeki potansiyel uygulamalarına dair önemli çıkarımlar sunmaktadır. Bu çerçevede, Almanya ve Fransa örnekleri üzerinden, sosyal piyasa ekonomisinin gelişmekte olan ülkelere dış bağımlılığı azaltma, kurumsal kapasiteyi güçlendirme ve sosyal eşitsizlikleri dengeleme potansiyeli analiz edilmektedir. Covid-19 pandemisi sonrası dönemde yeniden yükselen devlet müdahalesi eğilimleri göz önünde bulundurularak, sosyal piyasa ekonomisinin neoliberal politikalara karşı sürdürülebilir, dengeli ve kapsayıcı bir alternatif model olarak taşıdığı değer vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Piyasa Ekonomisi, Ordoliberalizm, Şanlı Otuz Yıl, Gelişmekte Olan Ülkeler, Devlet Müdahalesi

Abstract: The social market economy is a distinctive economic model that emerged in mid-20th century Germany, aiming to reconcile the principles of free market capitalism with the goals of social justice. Rooted in ordoliberal thought, this approach preserves the market-driven logic of classical liberalism while insisting on state regulation within the framework of the rule of law and the reinforcement of social welfare mechanisms. Implemented under the leadership of Ludwig Erhard, the model constituted one of the main pillars of post-war West Germany's rapid economic recovery and societal stabilization, a period commonly referred to as the "German Economic Miracle". This study examines the intellectual foundations of the social market economy within a historical context by focusing on Fichte's national economic perspective, List's developmental protectionism, and Weber's theory of institutional rationality. The Freiburg School and the ordoliberal emphasis on a competition-based market order provide the theoretical coherence of the model. In parallel with the German experience, this article also analyzes France's "Trente Glorieuses" (1945-1975), evaluating how a state-driven welfare model shaped economic growth and social transformation. France's planning-based development policies, social security reforms, and institutional restructuring offer valuable insights into the potential applicability of the social market economy in developing countries. Through a comparative perspective, the study explores how the model may contribute to reducing external dependency, strengthening institutional capacity, and mitigating social inequality in such contexts. Finally, considering the resurgence of state interventionism following the Covid-19 pandemic, the social market economy is argued to represent a sustainable, balanced, and inclusive alternative to dominant neoliberal policy paradigms.

Keywords: Social Market Economy, Ordoliberalism, Trente Glorieuses, Developing Countries, State Intervention

Extended Abstract

The social market economy emerged in the mid-20th century as a unique response to the political and economic crises that plagued Europe, particularly Germany, in the aftermath of two world wars. Positioned between the laissez-faire capitalism of Anglo-Saxon liberalism and the centralized command economies of socialist regimes, the social market economy sought to reconcile economic efficiency with social justice. At its core, this model was inspired by ordoliberalism, a German intellectual tradition developed by the Freiburg School, which emphasized the importance of a regulatory state in ensuring competitive markets, legal stability, and social cohesion. This extended abstract outlines the historical foundations, theoretical framework, and practical implementations of the social market economy, while also assessing its applicability to contemporary developing economies in the post-pandemic context. The theoretical roots of the social market economy are deeply embedded in German political thought. Thinkers such as Johann Gottlieb Fichte and Friedrich List provided early foundations for an economic nationalism that prioritized internal industrial development and state-led modernization. Max Weber's contributions, particularly his theory of rational-legal authority and the institutionalization of bureaucratic order, offered important insights into the governance structures necessary for economic coordination. These ideas were further developed and synthesized by ordoliberal scholars including Walter Eucken, Franz Böhm, and Alexander Rüstow, who argued that markets alone were not self-sustaining and needed a constitutional framework enforced by the state to function properly. Unlike Keynesianism, which legitimized discretionary state intervention in demand management, ordoliberalism focused on the rules-based regulation of market structures to prevent monopolization, ensure competition, and protect consumers.

The institutionalization of the social market economy occurred most prominently in West Germany under the leadership of Ludwig Erhard. As Minister of Economics and later Chancellor, Erhard implemented monetary and price liberalization reforms in 1948, supported by the currency reform introducing the Deutsche Mark. Combined with U.S. support through the Marshall Plan and a historically embedded industrial culture, these reforms laid the groundwork for what came to be known as the "German Economic Miracle" (*Wirtschaftswunder*). Between 1950 and 1975, West Germany witnessed exceptional levels of GDP growth, full employment, low inflation, and social stability, facilitated by coordinated wage-setting mechanisms and inclusive social policies. The state did not attempt to micromanage the economy but instead assumed a constitutional role in maintaining market order, regulating monopolies, and safeguarding social rights. In parallel, France experienced a similarly transformative period between 1945 and 1975, known as the "Trente Glorieuses" (Thirty Glorious Years). Although not a direct application of the social market economy, France's model of planned capitalism and social democracy shared important structural similarities. Under the Monnet Plan, the French state directed resources into key strategic sectors, including energy, steel, and transportation, fostering rapid industrialization. The establishment of *Sécurité Sociale* in 1945 and the minimum wage (SMIC) in 1950 institutionalized social protection and reduced income inequality. The French model emphasized a strong, planning-oriented state while promoting economic modernization and social inclusion. Thus, both Germany and France, despite their ideological nuances, demonstrated that state-guided capitalism, when balanced with competitive principles and social investments, could produce sustainable economic growth and equitable social outcomes. These historical experiences offer valuable insights for contemporary developing countries, many of which continue to grapple with structural challenges such as external dependency, weak institutional frameworks, and socio-economic inequality. The social market economy provides a flexible model that can be adapted to local contexts, emphasizing state capacity building, legal certainty, and social policy development. Unlike the neoliberal model which prioritizes market liberalization often at the expense of state institutions and equity, the social market approach advocates for a smart, rule-based regulatory state that fosters both competition and redistribution. For countries in Latin America, Sub-Saharan Africa, and parts of Asia, such a model can

help overcome over-reliance on foreign capital, reduce vulnerability to global market shocks, and create the conditions for endogenous growth.

The resurgence of state intervention in the global economy following the Covid-19 pandemic has revived interest in the social market economy. As governments around the world adopted emergency fiscal measures, expanded public health systems, and intervened in labor markets, the limitations of the neoliberal policy toolkit became increasingly apparent. In this context, the social market economy represents a compelling alternative—one that recognizes the role of the state not merely as a safety net provider but as a proactive architect of economic institutions, social protections, and long-term development strategies. Moreover, its emphasis on legal predictability, institutional coherence, and inclusive growth aligns well with sustainability and global calls for just transitions in the face of climate change and technological transformation. This study, by tracing the intellectual evolution and practical applications of the social market economy in Germany and France, and by analyzing its relevance to contemporary developing contexts, contributes to the broader debate on post-neoliberal development alternatives. It argues that the social market economy should not be seen merely as a historical anomaly of postwar Western Europe, but rather as a normative and pragmatic framework for designing economic systems that are at once dynamic, socially just, and institutionally resilient. While each country must tailor its development model to its unique historical and cultural context, the principles underlying the social market economy, competition, solidarity, and legality, remain highly relevant for states seeking a third way between unregulated capitalism and state socialism.

1. Giriş

Sosyal piyasa ekonomisi, 20. yüzyılın ortalarında Almanya'nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde geliştirilen ve serbest piyasa ilkeleriyle sosyal adalet hedeflerini harmanlayan özgün bir ekonomik modeldir. Temelleri, savaşlar arası dönemin entelektüel çalkantıları içinde şekillenen ordoliberal düşünceye dayanmaktadır. Almanya'nın Nazi dönemindeki devletçi kontrol ekonomisinden ve Weimar Cumhuriyetinin hiper-enflasyonist deneyiminden duyulan tepkiler, daha dengeli bir ekonomik yapı arayışını doğurmuş, bu da sosyal piyasa ekonomisinin teorik ve pratik gelişimini hızlandırmıştır. Ludwig Erhard'ın liderliğinde uygulamaya konulan bu model, Batı Almanya'nın "ekonomik mucizesi" olarak anılan hızlı sanayileşme ve refah artışının temel dayanaklarından biri olmuştur (Sally, 1996; Feld vd., 2021).

Bu makalede, sosyal piyasa ekonomisinin tarihsel arka planı, düşünsel kökleri ve uygulamadaki tezahürleri ele alınarak, günümüzde özellikle küresel ekonomik krizler bağlamında bu modelin geçerliliği tartışılmaktadır. Çalışmanın temel araştırma sorusu, sosyal piyasa ekonomisinin günümüz gelişmekte olan ülkeleri için uygulanabilir bir alternatif oluşturup oluşturamayacağıdır. Çalışmada ayrıca, Almanya özelinde sosyal piyasa ekonomisinin başarılı olmasını sağlayan tarihsel, kültürel ve yapısal unsurlar incelenecek; bu unsurların farklı bağlamlara ne ölçüde aktarılabilirliği sorgulanacaktır. Makalede, betimsel analiz yöntemi kullanılmış; literatürde sosyal piyasa ekonomisinin doğuşu, gelişimi ve çağdaş ekonomik krizler karşısındaki pozisyonu üzerine yapılmış teorik ve tarihsel çalışmalar taranmıştır. Sosyal piyasa ekonomisinin, neoliberal ekonomi politikalarının zaafının belirginleştiği günümüz dünyasında, devlet müdahalesi ve piyasa mekanizmaları arasında yeni bir denge arayışına sunduğu katkılar değerlendirilecektir. Böylelikle bu makale, sosyal piyasa ekonomisinin sadece tarihsel bir olgu olmadığını, aynı zamanda mevcut ve gelecekteki ekonomik yapılanmalar için de esin kaynağı olabileceğini ileri sürmektedir.

2. Sosyal Piyasa Ekonomisinin Teorik Temelleri

2.1. Fichte, List ve Alman ekonomi düşüncesi

Sosyal piyasa ekonomisinin temelleri, Almanya'nın tarihsel ve düşünsel mirasına dayanmaktadır. Özellikle 18. ve 19. yüzyılda şekillenen Alman ekonomi düşüncesi, günümüzde sosyal piyasa

ekonomisinin inşasında belirleyici bir rol oynamıştır. Johann Gottlieb Fichte, ekonomik düşünceden ziyade ulusal bilincin inşasına odaklanan bir filozof olmakla birlikte, milliyetçi yaklaşımı dolayısıyla ekonomik korumacılığın ve içe kapanı politikaların savunulmasında dolaylı etkilerde bulunmuştur. Fichte'nin ulusal ekonomi anlayışı, Alman ulusunun bağımsızlığını ve kendi kendine yeterliliğini esas almıştır (Pouch, 2023; Sarfati, 2017).

Fichte'nin fikirlerinden esinlenen Friedrich List ise sosyal piyasa ekonomisinin kuramsal gelişiminde doğrudan etkili olmuştur. List, Almanya'nın ekonomik olarak güçlenebilmesi için öncelikle iç gümrük birliğinin sağlanmasını ve dış ticarete korumacı politikaların uygulanmasını savunmuştur. List'in, "Kapalı Ticari Devlet" modelinde (Der geschlossene Handelsstaat) önerdiği strateji, geri kalmış ülkelerin kendilerini koruyarak ekonomik gelişimlerini tamamlamaları gerektiği fikrine dayanmaktadır. Ona göre, serbest ticaret ancak ülkeler arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyleri eşitlendiğinde gerçek bir adalet sağlayabilirdi (İnce, 2016; Hagemann vd., 2019). List'in görüşleri, daha sonra ABD'nin ekonomik bağımsızlık politikalarına ve Almanya'nın 19. yüzyıldaki sanayileşme sürecine önemli ölçüde etki etmiştir.

Bu bağlamda, Fichte ve List'in düşünceleri yalnızca teorik düzeyde kalmamış, aynı zamanda Almanya'nın siyasi birliğinin sağlanması (1871) ve ekonomik kalkınma politikalarının şekillenmesinde pratik etkiler yaratmıştır. Özellikle List'in önerdiği gümrük birliği politikaları, Almanya'nın ulusal sanayisinin güçlenmesine ve sanayileşmenin hız kazanmasına öncülük etmiştir (Wendler, 2023; Nicholls, 2000).

2.2. Max Weber ve kurumsallaşma

Sosyal piyasa ekonomisinin entelektüel kökleri arasında Max Weber'in katkıları özel bir yer tutmaktadır. Her ne kadar Weber doğrudan bir ekonomi politikası modeli önermemiş olsa da modern kapitalist toplumun sosyolojik ve kurumsal temellerini analiz eden çalışmaları sosyal piyasa ekonomisinin kuramsal altyapısının oluşumunda etkili olmuştur (Swedberg, 2006; Mueller, 1982). Özellikle "*Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*" adlı eserinde Weber, ekonomik rasyonalite ve kurumsallaşmanın Batı Avrupa toplumlarının ekonomik başarısındaki merkezi rolüne dikkat çekmiştir.

Weber'in geliştirdiği bürokrasi teorisi, modern devletlerin ekonomik süreçlere düzenleyici bir şekilde katılımını anlamada kritik bir çerçeve sunar. Weber'e göre, bürokrasinin rasyonel ve yasal temelli bir yapıya kavuşması, modern kapitalist toplumların verimli işlemesi için zorunludur. Bu anlayış, sosyal piyasa ekonomisinde devletin "düzenleyici" ama "sınırlı" müdahaleci rolünün entelektüel zeminini oluşturmuştur (Nicholls, 2000).

Öte yandan Weber'in hukuk devleti ve anayasal düzen vurgusu da sosyal piyasa ekonomisinin temel ilkeleriyle örtüşmektedir. Freiburg Okulunun öncülerinden olan ordoliberal düşünürler, piyasa mekanizmalarının ancak güçlü bir hukuk devleti çerçevesinde işleyebileceğini savunmuşlardır. Bu bağlamda Weber'in düşünceleri, sosyal piyasa ekonomisinin hem piyasa özgürlüğünü hem de sosyal düzeni bir arada sağlayan yapısının inşasında dolaylı ama güçlü bir referans noktası olmuştur. Dolayısıyla, Max Weber'in kurumsallaşma, bürokratik rasyonalite ve hukuk devleti üzerine geliştirdiği teorik çerçeve, Almanya'da sosyal piyasa ekonomisinin kuramsal altyapısının oluşumunda belirleyici etkiler yaratmıştır.

2.3. Ordoliberalizm ve Freiburg okulu

Sosyal piyasa ekonomisinin doğrudan kuramsal kaynağını oluşturan düşünce okulu, 1920'li yıllarda Almanya'da ortaya çıkan Ordoliberalizmdir. Freiburg Okulu çevresinde şekillenen bu yaklaşım, *laissez-faire* serbest piyasa anlayışının sınırlarını eleştirmiş ve piyasa ekonomisinin etkin işleyebilmesi için devletin güçlü bir düzenleyici rol üstlenmesi gerektiğini savunmuştur (Vanberg, 2004). Walter Eucken, Franz Böhm, Alexander Rüstow ve Wilhelm Röpke gibi düşünürler, sosyal piyasa ekonomisinin entelektüel zeminini hazırlayan temel aktörler arasında yer alır (Nicholls, 2000; Denord, 2008).

Ordoliberalerler, piyasa mekanizmasının kendi başına işleyişinin tekelleşmeyi ve güç yoğunlaşmasını beraberinde getirdiğini gözlemlemişlerdir. Bu nedenle, devletin ekonomiye müdahalesi doğrudan üretim ve dağıtım kararlarına yönelik değil, rekabetin korunmasına ve hukukun üstünlüğünün sağlanmasına yönelik olmalıdır. Eucken'e göre, devlet "rekabet düzeninin" garantörü olmalı, ancak ekonomik süreçlere doğrudan katılmamalıdır. Bu görüş, sosyal piyasa ekonomisinin "serbest piyasa ile sosyal denge" arasında kurmaya çalıştığı hassas dengenin temelini oluşturmuştur (Eucken, akt. Denord, 2008).

Ordoliberalizm, aynı zamanda Weimar Cumhuriyetinin hiper-enflasyon deneyimi ve Büyük Buhran gibi ekonomik krizlerden ders çıkararak, ekonomik istikrarın korunmasında parasal politikalara özel önem atfetmiştir. Hiper-enflasyon hafızası, fiyat istikrarını sosyal piyasa ekonomisinin vazgeçilmez ilkelerinden biri haline getirmiştir. Ayrıca, kitle hareketlerine ve kartelleşmeye duyulan güvensizlik, ordoliberalerin piyasa ekonomisini koruyucu anayasal düzen çağrılarını daha da güçlendirmiştir (Nicholls, 2000; Steiner & Walpen, 2006). Freiburg Okulu çevresinde geliştirilen bu teorik çerçeve, II. Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın ekonomik modelinin temel taşı olmuş ve Ludwig Erhard'ın 1948'deki reformları ile uygulamaya geçmiştir. Ordoliberalizmin bu etkisi, sosyal piyasa ekonomisinin yalnızca bir ekonomik model değil, aynı zamanda belirli bir hukuk devleti anlayışına dayalı, özgürlük ve sorumluluk dengesi gözetilen bir toplumsal model olduğunu da ortaya koymaktadır (Hagemann, 2013; Van Hook, 2004).

3. Almanya'da Sosyal Piyasa Ekonomisinin Kurumsallaşması

3.1. Ludwig Erhard ve ekonomik reformlar

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya, yalnızca fiziksel bir yıkım değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir çöküşle karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda, savaş sonrası Almanya'nın yeniden yapılandırılmasında Ludwig Erhard kilit bir figür olarak öne çıkmıştır. Erhard'ın ekonomi politikaları, Batı Almanya'nın hızlı toparlanmasının temel dinamiği olan sosyal piyasa ekonomisinin uygulamaya geçirilmesinde belirleyici olmuştur. Erhard, 1948 yılında Batı Almanya'da gerçekleştirilen para reformuyla birlikte ekonominin yeniden yapılandırılmasına öncülük etmiştir. Para reformu ile Reichsmark kaldırılmış ve yerine Deutsche Mark getirilmiş; böylece piyasa ekonomisinin temel koşulları oluşturulmuştur. Bu reformun ardından Erhard, fiyat kontrollerini büyük ölçüde kaldırarak, piyasa mekanizmalarının serbestçe işlemesine izin vermiştir. Ancak bu serbestlik, ordoliberal ilkelere uygun şekilde, rekabeti koruyan ve tekelleşmeyi engelleyen bir devlet düzenlemesiyle desteklenmiştir (Nicholls, 2000; Van Hook, 2004).

Sosyal piyasa ekonomisinin uygulamaya geçirilmesinde yalnızca iç dinamikler değil, ABD'nin Marshall Planı çerçevesindeki ekonomik desteği de önemli bir rol oynamıştır. Ancak Erhard'ın liderliğinde Batı Almanya, salt Amerikan modelinin bir kopyası olmaktan ziyade, kendi tarihsel ve toplumsal koşullarına uygun bir ekonomik sistem geliştirmiştir. Erhard'ın stratejisi, Amerikan tarzı liberal kapitalizmin birebir uygulanması değil, Almanya'nın özgün deneyimlerini dikkate alan bir sentez yaratmaktır (Abelshauser, 1984; Van Hook, 2004).

Ekonomik reformlar yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda toplumsal istikrarı da hedeflemiştir. Sosyal adalet ilkesinin piyasa özgürlüğü ile uyumlu şekilde sağlanması, Erhard'ın politikalarının temel dayanaklarından birini oluşturmuştur. Bu çerçevede devlet, gelir dağılımındaki aşırı eşitsizlikleri yumuşatıcı önlemler almış, sosyal güvenlik ağlarını güçlendirmiş ve rekabetin işlemlerini sağlayacak bir düzenleyici çerçeve inşa etmiştir (Radke, 2005).

Erhard'ın sosyal piyasa ekonomisini kurumsallaştırma çabası, Batı Almanya'nın siyasi sisteminin de yeniden yapılandırılmasıyla paralel ilerlemiştir. Şansölye Konrad Adenauer liderliğindeki Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) hükümeti, Erhard'ın ekonomi politikalarını desteklemiş ve böylece ekonomik büyüme ile siyasi istikrar arasındaki bağ güçlendirilmiştir. Bu destek, sosyal piyasa ekonomisinin

yalnızca ekonomik bir model değil, aynı zamanda Batı Almanya'nın demokratik yeniden yapılanmasının da temel taşı haline gelmesine zemin hazırlamıştır.

3.2. Alman mucizesi ve sosyal piyasa ekonomisinin rolü

Batı Almanya'nın savaş sonrası döneminde yaşadığı olağanüstü ekonomik toparlanma, literatürde sıklıkla “Alman Mucizesi” (*Wirtschaftswunder*) olarak adlandırılmaktadır. Bu hızlı toparlanmanın ardında, Ludwig Erhard'ın öncülüğünde uygulanan sosyal piyasa ekonomisinin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Sosyal piyasa ekonomisi, piyasa mekanizmalarının dinamizmi ile devletin düzenleyici müdahalesini dengeleyerek, ekonomik büyümeyi ve toplumsal refahı aynı anda destekleyen bir çerçeve sunmuştur (Hentschel, 2018; Commun, 2004).

1948'de uygulamaya konulan para reformu ve fiyat serbestleştirmesi, ekonomik canlılığın yeniden başlamasını sağlamış; üretim artmış, işsizlik azalmış ve tüketim canlanmıştır. Ancak bu gelişmeler yalnızca serbest piyasa mekanizmalarının serbest bırakılmasıyla açıklanamaz. Sosyal piyasa ekonomisi modeli, devletin rekabeti koruyucu müdahaleleri, sosyal güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesi ve sosyal adalet ilkesinin gözetilmesi ile bu büyümeyi desteklemiştir (Nicholls, 2000; Abelshauser, 1984). Ekonomik mucizeyi mümkün kılan bir diğer önemli unsur, Almanya'nın önceden var olan beşerî sermaye birikimi ve altyapısal potansiyelidir. Savaşın yıkıcı etkilerine rağmen, Almanya yüksek eğitilmiş bir iş gücüne, köklü bir sanayi kültürüne ve güçlü bir çalışma etiğine sahipti. Ayrıca, ABD'nin Marshall Planı çerçevesinde sağladığı ekonomik yardımlar, bu toparlanmayı hızlandırıcı bir faktör olmuştur (Van Hook, 2004).

Tablo 1

Almanya Ekonomik Göstergeleri 1950–1975

Yıl	GSYİH (Milyar \$)	Büyüme Oranı %	İşsizlik Oranı %
1950	46,2	11,8	10,3
1955	70,5	8,2	6,5
1960	106,8	7,6	2,3
1965	157,3	5,8	1,1
1970	215,9	4,9	0,9
1975	310,2	2,5	3,4

Kaynak: (Cellier, 1978; Cellier, 1980; Krebs, 2018)

Sosyal piyasa ekonomisinin başarısında dikkat çeken bir diğer unsur da Batı Almanya'da devletin piyasa aktörlerine karşı üstlendiği “hakemlik” rolüdür. Devlet, piyasa ekonomisinin serbest işleyişini garanti altına almış, ancak ekonomik süreçlere doğrudan müdahaleden kaçınmıştır. Bu düzenleyici çerçeve, kartelleşmenin ve tekelleşmenin önlenmesine yönelik olarak 1957'de çıkarılan Anti-Kartel Yasası ile daha da güçlendirilmiştir (Uterwedde, 2009; Nicholls, 2000). Bununla birlikte, ekonomik mucize yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlı değildir. Almanya'da sosyal piyasa ekonomisi, demokratik kurumların güçlenmesi, toplumsal uzlaşının sağlanması ve Avrupa bütünleşmesi sürecinde liderlik rolü üstlenilmesi gibi siyasi sonuçlar da doğurmuştur. Bu bağlamda, sosyal piyasa ekonomisi yalnızca bir ekonomik model değil, aynı zamanda savaş sonrası Almanya'nın demokratik ve sosyal yeniden yapılanmasının temel taşı olarak değerlendirilmelidir. Alman Mucizesi, piyasa özgürlüğü ile sosyal adalet arasında kurulan dengenin ve tarihsel birikimin uygun koşullarda buluşmasının bir ürünü olmuştur (Eichengree & Ritschl, 2009). Sosyal piyasa ekonomisi, bu dengeyi sağlayarak Batı Almanya'nın kısa sürede dünya ekonomisinin önde gelen aktörlerinden biri haline gelmesine olanak tanımıştır.

4. Sosyal Piyasa Ekonomisinin Evrimi ve Avrupa Birliği

4.1. Avrupa ekonomik modeli içindeki yeri

Sosyal piyasa ekonomisi, yalnızca Batı Almanya'nın içsel bir ekonomik modeli olarak kalmamış, aynı zamanda Avrupa bütünleşme sürecinin temel referans çerçevelerinden biri haline gelmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğunun kuruluşunda ve sonrasında Avrupa Birliği'nin ekonomik ve sosyal politikalarının şekillenmesinde sosyal piyasa ekonomisinin değerleri belirleyici bir rol oynamıştır. Özellikle rekabetin korunması, sosyal adaletin sağlanması ve devletin piyasayı düzenleyici rolü gibi ilkeler, AB'nin temel ekonomik prensipleri arasında yer almıştır (Radke, 2005; Denord, 2008).

Alfred Müller-Armack'ın kavramsallaştırdığı sosyal piyasa ekonomisi anlayışı, Avrupa düzeyinde rekabet hukukunun ve devlet yardımlarına ilişkin düzenlemelerin temelini oluşturmuştur. Avrupa Komisyonu'nun kartelleşmeye, piyasa bozulmalarına ve tekelleşmeye karşı yürüttüğü rekabet politikaları, doğrudan sosyal piyasa ekonomisinin ordoliberal mirasına dayanmaktadır. Bu yönüyle, sosyal piyasa ekonomisi Avrupa ekonomik düzeninin rekabetçi ama aynı zamanda sosyal hedeflere duyarlı bir yapıya kavuşmasında anahtar bir rol oynamıştır (Wörsdörfer, 2010; Stock, 2011). Avrupa Birliği'nde sosyal piyasa ekonomisi, yalnızca ekonomik bir model olarak değil, aynı zamanda bir siyasi meşruiyet çerçevesi olarak da işlev görmüştür. Maastricht Antlaşmasından itibaren, sosyal uyum ve ekonomik rekabetin dengelenmesi, Avrupa politikalarının temel hedeflerinden biri olarak benimsenmiştir. Lizbon Antlaşmasının 3. maddesinde de açıkça belirtildiği üzere, Avrupa Birliği'nin amacı, "rekabetçi bir sosyal piyasa ekonomisi" inşa etmek olarak tanımlanmıştır. Ancak, Avrupa Birliği içinde sosyal piyasa ekonomisinin uygulama biçimleri ülke bazında farklılık göstermektedir. Almanya, Avusturya ve Hollanda gibi ülkeler sosyal piyasa ekonomisinin kurucu değerlerine daha sıkı bağlı kalırken; Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde devlet müdahalesinin daha güçlü olduğu ve sosyal piyasa modelinin farklı biçimlerde yorumlandığı görülmektedir (Moschonas, 1994; Drozd, 1966). Sosyal piyasa ekonomisi, Avrupa'nın ekonomik bütünleşme sürecinde hem ekonomik etkinliği hem de sosyal dengeyi gözetken özgün bir yaklaşım sunarak, Avrupa projesinin temel direklerinden biri olmuştur.

4.2. Günümüz krizleri karşısında sosyal piyasa ekonomisi ve gelişmekte olan ülkeler için uygulanabilirliği

Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan ekonomik ve sosyal krizler, sosyal piyasa ekonomisinin yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur. Özellikle Covid-19 pandemisi sonrası süreçte, devletin ekonomi üzerindeki düzenleyici ve destekleyici rolünün önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Pandemi, yalnızca sağlık sistemlerini değil, aynı zamanda küresel tedarik zincirlerini, iş gücü piyasalarını ve sosyal güvenlik ağlarını da derinden sarsmıştır. Bu süreçte, devlet müdahalesinin kaçınılmaz olduğu ve piyasa mekanizmalarının kendi kendine krizleri çözmekte yetersiz kaldığı açıkça görülmüştür (Lévesque, 2003).

Pandemi ile ulus-devlet kavramı ve devletlerin sınırlarını koruma refleksleri güçlenmiş, küreselleşmenin sınırları sorgulanmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler, sosyal piyasa ekonomisinin temel ilkelerinin, özellikle devletin düzenleyici ve sosyal işlevlerinin, önemini yeniden vurgulamıştır. Böylece, serbest piyasa ekonomisinin neoliberal versiyonlarının aksine, devletin aktif bir ekonomik aktör olarak varlığını sürdürmesi gerektiği düşüncesi güç kazanmıştır (Carroué, 2020; Buhler, 2023). Sosyal piyasa ekonomisinin günümüz krizleri karşısında sunduğu çözüm önerileri, yalnızca ekonomik büyüme odaklı politikaların yeterli olmadığını; aynı zamanda sosyal adaletin, gelir dağılımının dengelenmesinin ve kamu yararının gözetilmesinin zorunlu olduğunu ortaya koymuştur. Pandemi sürecinde uygulanan doğrudan destek programları, işsizlik yardımları ve devletin piyasalara müdahale eden mali politikaları, sosyal piyasa ekonomisinin temel prensiplerinin pratikteki yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkeler için sosyal piyasa ekonomisinin doğrudan uygulanabilirliği, belirli sınırlamalara tabidir. Almanya gibi ülkelerde sosyal piyasa ekonomisinin başarısı, tarihsel olarak

birikmiş kurumsal altyapı, beşerî sermaye ve sosyal uyum ile yakından ilişkilidir. Sermaye birikimi zayıf olan, kurumsal yapıları kırılgan ve sosyal uzlaşma kültürü yeterince gelişmemiş toplumlarda, sosyal piyasa ekonomisinin başarılı bir şekilde uygulanması ciddi zorluklar içerebilir (Radke, 2005; Sorin, 2014). Özellikle, Çin ve Vietnam gibi ülkelerin otoriter siyasal yapılarla liberal ekonomik reformları birleştirmesi, piyasa ekonomisi ile demokrasi arasındaki zorunlu bağın sorgulanmasına yol açmıştır. Bu durum, sosyal piyasa ekonomisinin yalnızca ekonomik bir model değil, aynı zamanda demokratik bir toplum düzeninin parçası olarak tasarlandığını da hatırlatmaktadır. Günümüz krizleri, sosyal piyasa ekonomisinin hem teorik hem de pratik düzeyde hâlâ önemli bir alternatif model sunduğunu göstermektedir. Ancak bu modelin uygulanabilirliği, her ülkenin özgün tarihsel, sosyal ve kültürel koşullarına bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkeler, tarihsel olarak ithalata bağımlı ekonomik yapılar, kırılgan sanayi temelleri ve düşük kurumsal kapasite gibi yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda, sosyal piyasa ekonomisi modeli, piyasa işleyişini bozmadan, devletin yönlendirici rolünü ihmal etmeden yerli üretimi güçlendirmeye imkân tanıyan bir çerçeve sunmaktadır. Almanya'nın savaş sonrası kalkınmasında olduğu gibi, temel sanayi dallarının stratejik biçimde desteklenmesi, dış rekabete karşı iç piyasaların makul ölçülerde korunması ve sermaye birikiminin yerli kaynaklarla sağlanması, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kırılganlığı azaltabilecek başlıca araçlar arasında yer almaktadır. Bu yaklaşım, neoliberal politikalarda görülen yapısal uyum reçetelerine kıyasla daha kapsayıcı ve iç dinamiklere duyarlı bir kalkınma anlayışı sunmaktadır. Sosyal piyasa ekonomisinin sosyal yönü, gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla göz ardı edilen sosyal adalet ilkesini kurumsallaştırmak açısından önemli bir model teşkil etmektedir. Gelir dağılımı eşitsizliklerinin yüksek olduğu bu ülkelerde, devletin sosyal güvenlik sistemlerini güçlendirmesi, iş gücü piyasasında koruyucu düzenlemeler yapması ve eğitim-sağlık gibi temel hizmetleri yaygınlaştırması, ekonomik büyümenin toplumsal meşruiyetini artırmaktadır. Sosyal piyasa ekonomisinin dayandığı ordoliberal ilkeler, devleti doğrudan müdahaleci değil, düzenleyici, dengeleyici ve piyasada rekabetin koruyucusu bir aktör olarak konumlandırmaktadır. Bu sayede piyasa mekanizmaları bozulmadan işlerken, toplumun kırılgan kesimleri sistem dışında bırakılmamaktadır. Dolayısıyla sosyal piyasa ekonomisi modeli, gelişmekte olan ülkeler açısından hem ekonomik kalkınmayı hem de toplumsal bütünleşmeyi mümkün kılacak dengeli bir yol haritası sunmaktadır.

5. Fransa'nın "Şanlı Otuz Yıl" deneyimi: Sosyal devlet, planlı kalkınma ve karma ekonominin birleşimi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa'nın yeniden yapılanmasında Almanya ile öne çıkan bir diğer örnek de Fransa olmuştur. Fransa, 1945-1975 yılları arasındaki "*Trente Glorieuses*" (Şanlı Otuz Yıl) olarak adlandırılan süreçte istikrarlı ekonomik büyüme, geniş çaplı sanayileşme, sosyal refahın güçlendirilmesi ve yaşam standartlarının belirgin şekilde artışı gibi unsurlarla dikkat çekmiştir. Jean Fourastié'nin tanımladığı üzere, bu dönem, Fransa'nın tarihindeki en uzun ve en kapsayıcı refah dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Hugon, 1971; Boudjidi, 2024).

Fransa'nın bu olağanüstü büyümesinin ardında bir dizi birbirini tamamlayan faktör bulunmaktadır (Ramaux, 2012; Pawin, 2013). İlk olarak, savaş sonrası dönemde devletin ekonomik alandaki etkin müdahalesi belirleyici olmuştur. Planlı kalkınma yaklaşımı çerçevesinde 1946'da Jean Monnet tarafından geliştirilen ilk "Monnet Planı", ülkenin sanayi ve altyapı sektörlerinde yeniden inşa sürecini hızlandırmış; özellikle enerji, çelik, ulaşım ve telekomünikasyon gibi stratejik sektörlerde kamu yatırımlarının önünü açmıştır (Paxton vd., 2011; Pawin, 2013). Bu planlamacı yaklaşım, piyasaya tamamen müdahale eden bir devletçilikten ziyade, piyasa mekanizmalarını destekleyen ve yönlendiren bir düzenleyici devlet modelini temsil etmiştir.

İkinci olarak, Fransa'nın sosyal yapısında köklü dönüşümler yaşanmıştır. Savaş sonrası dönemde geniş kapsamlı sosyal güvenlik reformları gerçekleştirilmiş; 1945'te kurulan *Sécurité Sociale* sistemi, sağlık hizmetlerinden emeklilik maaşlarına kadar birçok sosyal koruma mekanizmasını kurumsallaştırmıştır.

Bu sistem, sosyal demokrasi anlayışının temel ilkelerinden biri olan “vatandaşların sosyal risklere karşı korunması” prensibini hayata geçirmiştir (Spoerer, 2009; Grybowski, 2020; Esping-Andersen, 1990). Ayrıca, işçilerin örgütlenme hakkı tanınmış, toplu sözleşmeler ve sosyal diyalog mekanizmaları geliştirilmiş, 1950 yılında *SMIC* (asgari ücret) uygulamaya konulmuştur. Bu adımlar, gelir eşitsizliklerini azaltarak sosyal uyumun güçlenmesine katkı sağlamıştır.

Üçüncü olarak, Fransa’nın bu dönemde benimsediği ekonomik model, bir tür “sosyal demokrasiye dayalı karma ekonomi” olarak tanımlanabilir. Piyasa rekabetinin teşvik edildiği, ancak stratejik sektörlerde devletin doğrudan müdahalede bulunduğu bu model hem üretkenliği hem de sosyal adaleti gözetmeyi amaçlamıştır. Örneğin, sanayileşmenin teşviki, eğitim alanında reformlar ve kırsal kesimin kentleşme sürecine entegrasyonu gibi politikalar eş zamanlı yürütülmüştür. Eğitimde yapılan yatırımlar, beşerî sermaye birikimini artırmış ve ekonomik büyümeyi uzun vadede desteklemiştir (Jacques & Jacques, 2005; Amable, 2012).

Ancak “Şanlı Otuz Yıl” dönemi tamamen sorunsuz da geçmemiştir. Özellikle 1968’de yaşanan büyük öğrenci ve işçi ayaklanmaları, büyüme sürecinin yarattığı sosyal gerilimleri açığa çıkarmıştır. Hızlı ekonomik büyüme ve tüketim kültürünün genişlemesi, özellikle genç kuşaklar arasında toplumsal eşitsizlik, özgürlük talepleri ve kültürel yabancılaşma gibi sorunlara yol açmıştır (Gauron, 1991; Amable, 2012). Bu gelişmeler, sosyal demokrasi temelli refah modellerinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve siyasal katılımcılığı da desteklemesi gerektiğini göstermiştir.

1970’lerin başında petrol krizleri ve küresel ekonomik durgunluk, Fransa’nın bu refah döneminin sonunu getirmiştir. Artan işsizlik, kamu harcamalarının baskı altına girmesi ve devlet borçlarının yükselmesi gibi sorunlar, sosyal refah devletinin sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getirmiştir. 1980’lerde neoliberal politikaların dünya çapında yükselişe geçmesiyle birlikte Fransa da daha esnek piyasa yapıları ve kamu sektöründe reformlar arayışına girmiştir. Ancak buna rağmen, “Şanlı Otuz Yıl” döneminde oluşturulan sosyal koruma mekanizmaları, günümüzde dahi Fransa’nın sosyal devlet anlayışının temelini oluşturmaktadır.

Tablo 2

Fransa Ekonomik Göstergeleri 1950–1975

Yıl	GSYİH (Milyar \$)	Büyüme Oranı %	İşsizlik Oranı %
1950	41	9,2	8,7
1955	63,8	6,4	5,4
1960	94,1	5,9	3,8
1965	137,4	5,2	2,1
1970	188,6	4,1	2,3
1975	265,7	2,1	4,6

Kaynak: (Mahieu, 2014; Lapierre-Donzel, 1980)

Fransa’nın bu dönemdeki deneyimi, gelişmekte olan ülkeler için bir başka önemli ders sunmaktadır: Sürdürülebilir bir kalkınma modeli oluşturulabilmesi için yalnızca ekonomik büyüme hedeflenmemeli; aynı zamanda kurumsal reformlar, beşerî sermaye yatırımları, sosyal eşitlik mekanizmaları ve katılımcı demokratik yapılar eş zamanlı olarak inşa edilmelidir. Aksi takdirde, kısa vadeli büyüme dönemleri sosyal kutuplaşmayı artırarak uzun vadede ekonomik ve siyasal krizlerin zeminini hazırlayabilmektedir. Bu bağlamda Fransa örneği, Almanya’nın sosyal piyasa ekonomisi modeliyle birlikte, gelişmekte olan ülkeler için “kendi özgün modellerin” geliştirirken göz önünde bulundurmaları gereken çok boyutlu bir kalkınma perspektifi sunmaktadır.

6. Sonuç

Sosyal piyasa ekonomisi, 20. yüzyılın ortalarında Almanya'nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde geliştirilen ve serbest piyasa ilkeleri ile sosyal adalet hedeflerini uzlaştırmayı amaçlayan özgün bir ekonomik model olarak ortaya çıkmıştır. Ordoliberalizm düşüncesinin etkisiyle şekillenen bu model, Ludwig Erhard'ın liderliğinde uygulamaya geçirilmiş ve Batı Almanya'nın "ekonomik mucizesi" olarak anılan olağanüstü toparlanmanın temel dayanaklarından biri olmuştur. Sosyal piyasa ekonomisi, serbest piyasa dinamiklerini korurken, devletin düzenleyici ve sosyal dengeleyici bir rol üstlendiği bir sistem önererek, kapitalizm ile sosyalizm arasında "üçüncü bir yol" sunmuştur. Bu makalede, sosyal piyasa ekonomisinin entelektüel kökenleri, tarihsel gelişim süreci ve Batı Almanya'daki uygulamaları ele alınmıştır. Ayrıca modelin Avrupa Birliği'ndeki etkisi ve küresel krizler karşısındaki güncel önemi değerlendirilmiştir. Covid-19 pandemisi gibi son küresel krizler, devletin ekonomideki düzenleyici rolünün vazgeçilmezliğini yeniden gözler önüne sermiş ve sosyal piyasa ekonomisinin temel ilkelerinin güncelliğini koruduğunu kanıtlamıştır. Bununla birlikte, sosyal piyasa ekonomisinin gelişmekte olan ülkelerde doğrudan uygulanabilirliği sınırlıdır. Almanya'nın başarısında etkili olan tarihsel, kültürel ve kurumsal birikim, bu modelin başka toplumlara mekanik biçimde aktarılmasını güçleştirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, sosyal piyasa ekonomisinin temel prensiplerinden ilham alınarak, kendi özgün tarihsel ve sosyal koşullarına uygun bir ekonomik model geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi ve sosyal uyumun sağlanması, bu süreçte belirleyici öneme sahiptir. Sosyal piyasa ekonomisi yalnızca geçmişin bir modeli değil; günümüz dünyasında ekonomik büyüme ile sosyal adaleti dengelemek isteyen toplumlar için önemli bir ilham kaynağıdır. Ancak bu modelin başarısı, yalnızca ekonomik teknikler yoluyla değil; aynı zamanda güçlü demokratik kurumlar, toplumsal uzlaş ve uzun vadeli kalkınma perspektifleri ile desteklendiğinde mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Abelshauser, W. (1984). The first post-liberal nation: Stages in the development of modern corporatism in Germany. *European History Quarterly*, 14(3), 285-318.
- Amable, B. (2021). 2. Deux modèles économiques et sociaux opposés. *SH/Économie politique*, 71-111.
- Bergounioux, A., & Manin, B. (1979). *La social-démocratie ou le compromis*. Presses Universitaires de France (PUF).
- Boudjidi, K. (2024). Les Trente Glorieuses: Une période de prospérité et de transformations en France. *Geo – Optimisme par nature*. Erişim Adresi: <https://www.geo.fr/histoire/les-trente-glorieuses-une-periode-de-prosperite-et-de-transformations-en-france-222870>
- Buhler, P. (2023). Souveraineté européenne: En attendant Godot?. *La grande Conversation*, 6.
- Carroué, L. (2020). Mondialisation et démondialisation au prisme de la pandémie de Covid-19. Le grand retour de l'espace, des territoires et du fait politique. *Géoconfluences*.
- Cellier, F. (1978). Déformations sectorielles et évolution économique de la République Fédérale d'Allemagne: 1950-1975. *Économie & Prévision*, 35(1), 39-68.
- Cellier, F. (1980). La République fédérale d'Allemagne, puissance économique. Dynamique interne de la croissance allemande. *Économie & Prévision*, 45(1), 7-19.
- Commun, P. (2004). L'économie sociale de marché allemande vue à travers les premiers discours de Ludwig Erhard. Margairaz & D. Varikas (Eds.), *Le politique, l'économie et le social. Aux racines de l'hétérodoxie* (pp. 151-164). Publications de la Sorbonne.
- Denord, F. (2008). Néo-libéralisme et économie sociale de marché: Les origines intellectuelles de la politique européenne de la concurrence (1930-1950). *Histoire, Économie & Société*, 27(1), 23-33.
- Droz, J. (1966). *Le socialisme démocratique 1864-1960*. Paris: Armand Colin.
- Eichengreen, B., & Ritschl, A. (2009). Understanding West German economic growth in the 1950s. *Cliometrica*, 3, 191-219.
- Feld, L. P., Köhler, E. A., & Nientiedt, D. (2021). *Ordoliberalism and the social market economy* (No. 21/5). Freiburger Diskussionspapiere zur Ordnungsökonomik.
- Gauron, A. (1991). Les fondements de l'économie mixte. *Hors collection*, 133-183.
- Grzybowski, L. (2020). 1945: après la guerre, un ordre social nouveau. *La Vie*. Erişim Adresi: <https://www.lavie.fr/idees/histoire/1945-apres-la-guerre-un-ordre-social-nouveau-1539.php>
- Hagemann, H. (2013). Germany after World War II: Ordoliberalism, the social market economy and Keynesianism. *History of Economic Thought and Policy*, 1, 2013, 37-51.
- Hagemann, H., Seiter, S., & Wendler, E. (Eds.). (2019). *The economic thought of Friedrich List* (Vol. 4, No. 6). Routledge.
- Hentschel, V. (2018). Le miracle économique ouest-allemand. Situation de départ, conditions préalables, processus. *L'Allemagne, 1955*, 72-84.
- Hugon, P. (1971). Jean Fourastié (dir.), L'évolution des prix à long terme. *Revue Tiers Monde*, 12(48), 847-848.
- Ince, O. U. (2016). Friedrich List and the Imperial origins of the national economy. *New Political Economy*, 21(4), 380-400.

- Jacquet, N., & Jacquet, G. (2005). Oui, il existe bien un modèle économique français. *Les Échos*. Erişim Adresi: <https://www.lesechos.fr/2005/12/oui-il-existe-bien-un-modele-economique-francais-1068268>
- Krebs, G. (Ed.). (2018). *L'Allemagne de Konrad Adenauer*. Presses Sorbonne Nouvelle via OpenEdition.
- Lapierre-Donzel, C. (1980). Étude en 7 secteurs de la croissance française entre 1950 et 1976. *Économie & Prévision*, 42(1), 35-69.
- Lévesque, B. (2003). Mondialisation, démocratie plurielle, économie sociale et solidaire. *Économie et Solidarités*, (numéro spécial), 103-121.
- Moschonas, G. (1994). *La social-démocratie de 1945 à nos jours*. Montchrestien.
- Mueller, G. H. (1982). Socialism and capitalism in the work of Max Weber. *British Journal of Sociology*, 151-171.
- Nicholls, A. J. (2000). *Freedom with responsibility: The social market economy in Germany, 1918-1963*. Oxford University Press.
- Pawin, R. (2013). Retour sur les «Trente Glorieuses» et la périodisation du second XXe siècle. *Revue d'histoire Moderne & Contemporaine*, 601(1), 155-175.
- Paxton, R. O., Hessler, J., Werth, E., & Drouet, L. (2011). La reconstruction en Europe de l'Ouest, 1945-1951. *Hors collection*, 441-466.
- Pouch, T. (2023). Johann Gottlieb. Fichte Reader of our Globalization. A Radical Criticism of International Trade. *Revue de philosophie économique/Review of Economic Philosophy*, 24(2), 3-36.
- Radke, D. (2005). *The German social market economy: An option for the transforming and developing countries*. London: Routledge.
- Ramaux, C. (2012). L'État social: pour sortir du chaos néolibéral (pp. 300-307). Mille et une nuits
- Royer, J. (1959). La structure économique des pays industriels est-elle compatible avec les besoins de développement économique des pays neufs?. *Économie appliquée*, 12(4), 483-520.
- Sally, R. (1996). Ordoliberalism and the social market: Classical political economy from Germany. *New political economy*, 1(2), 233-257.
- Sarfati, M. (2017). List'in düşüncesinin Türkleştirme süreci üzerindeki yansımaları. In M. E. Özgür, A. Duman, & A. Y. Kaya (Eds.), *Türkiye'de iktisadi düşünce*. İletişim Yayınları.
- Smith, E. O. (1994). *The German economy*. Routledge.
- Sorin, M. Ş. (2014). *Social market economy: The case of Germany*. Springer.
- Spoerer, M. (2009). Non-pertinence de la politique économique? Niveau, distribution et volatilité de la prospérité en France et en Allemagne depuis 1945.
- Steiner, Y., & Walpen, B. (2006). L'apport de l'ordolibéralisme au renouveau libéral, puis son éclipse. *Carnets de Bord*, 11, 94-104.
- Stock, R. (2011). L'économie sociale de marché. In *European Network for Education and Training (EUNET), REPERES – Module*, No: 7.
- Swedberg, R. (2006). Max Weber's contribution to the economic sociology of law. *Annu. Rev. Law Soc. Sci.*, 2(1), 61-81.
- Trépant, I. (2008). Pays émergents et nouvel équilibre des forces. *Courrier hebdomadaire*, (1991-1992), 6-54.

Uterwedde, H. (2009). L'économie sociale de marché: La jeunesse d'un référentiel. *Regards sur l'économie allemande. Bulletin économique du Cirac*, (91), 23-30.

Van Hook, J. C. (2004). *Rebuilding Germany: The creation of the social market economy, 1945–1957*. Cambridge University Press.

Vanberg, V. J. (2004). The freiburg school: Walter eucken and ordoliberalism, *Freiburger Diskussionspapiere zur Ordnungsökonomik*, 4(11).

Wendler, E. (2023). *The Political Economy of Friedrich List*. Springer.

Wörsdörfer, M. (2010). On the Economic Ethics of Walter Eucken. K. A. Stiftung (Ed.), 60.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.